

Ústavní soud
Joštova 625/8
660 83 Brno

I. ÚS 1987/13

V Brně dne 11. 10. 2013

Stěžovatel: nar.
zastoupený zákonnou zástupkyní
oba bytem

Zastoupení: Davidem Zahumenským,
advokátem se sídlem Burešova 6, 602 00 Brno
DS: hcnmsc9

Účastníci: Nejvyšší správní soud, Moravské nám. 6, 657 40 Brno
Krajský soud v Brně, Rooseveltova 16, 601 95 Brno

Vedlejší účastník: Krajský úřad Vysočina, Žižkova 57, Jihlava

Doplnění ústavní stížnosti

Elektronicky

I. K přesvědčení rodičů stěžovatele

1. Stěžovatel považuje za nutné doplnit informace ohledně důvodů, které jeho rodiče vedly k tomu, aby v jeho případě zvolili jiný oficiální kalendář.

2. Oba rodiče stěžovatele, Barbora Zemanová a Jan Roleček, mají vysokoškolské vzdělání v oboru biologie. Otec dosáhl v tomto oboru doktorské vzdělání (Ph.D.), matka doktorské vzdělání dokončuje.

3. O problematiku očkování se rodiče z vlastní iniciativy zajímali a zjistili si dostatek informací pro zodpovědné rozhodnutí v oblasti očkování syna, které český systém standardně neposkytuje, ač by poskytovat měl. Po důsledném zvážení všech dostupných informací dospěli k závěru, že:

- očkování je potencionálně rizikové a že jeho rizika mohou převýšit jeho přínos;
- očkování může oslabit a narušit tzv. první buněčnou imunitu;
- zejména rizikové jsou očkování v brzkém věku novorozence a také velké množství povinných očkovaní;
- rizika nakažení jsou mizivá, jednak spousta očkovaných nemocí téměř neexistuje, ale pak také plně kojené dítě může být nakaženo jen zřídka (matka kojila syna do více než 2 let) a dítě staršího věku je chráněno jinak (rodinné zázemí, hygiena);
- podpora přirozené imunity je důležitější, neboť zdravý organismus nemoci zvládne a prodělá bez problémů a není to tak, že by nakažení se nemocí znamenalo jistou smrt nebo postižení, jak je často vnímáno.

4. Podle svého nejlepšího přesvědčení se proto rozhodli syna očkovat v pozdějším věku a pouze proti některým nemocem, které považovali za závažné a u kterých považovali přínos očkování za převažující nad riziky. Dítě je tedy očkováno proti záškrtu, tetanu, černému kašli, obrně, Haemophilus influenzae typu B. Naopak není očkováno proti **hepatitidě typu B** a proti **tzv. dětským nemocem – spalničkám zarděnkám a příušnicím**.

5. Rodiče stěžovatele mohou na žádost soudu vysvětlit a doložit mnohem podrobněji, jak ke svému přesvědčení a rozhodnutí dospěli. V každém případě se jedná o jejich přesvědčení o nejlepším zájmu dítěte a o přesvědčení ve smyslu svobody myšlení a svědomí ve smyslu čl. 15 Listiny základních práv a svobod a čl. 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Právě myšlení a svědomí spolu s rodičovskou povinností pečovat o dítě nedovolilo rodičům stěžovatele jej nechat očkovat dle standardního očkovacího kalendáře.

6. Dle judikatury Evropského soudu pro lidská práva musí přesvědčení chráněné zmíněným čl. 9 splňovat podmínku přesvědčení seriózního, dlouhodobého a v demokratické společnosti akceptovatelného (Campbell a Cosans proti Spojenému království). To je v tomto případě splněno.

II. K právu na vzdělání

7. Podle čl. 33 Listiny má každý právo na vzdělání. V případě předškolního vzdělávání jde rovněž o realizaci tohoto práva, přestože nejde o povinnou školní docházku nebo o bezplatné vzdělání.

8. Podle veřejného ochránce práv je cílem předškolního vzdělávání podporovat rozvoj a osobnost dítěte předškolního věku, podílet se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Má také vytvářet základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání, napomáhat vyrovnat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání. Podle ombudsmana je „patrné, že smyslem mateřských škol je poskytovat dětem vzdělání, které je nedílnou součástí celého vzdělávacího systému, nikoliv jen hlídání a péči.“ Při přijímání dítěte k předškolnímu vzdělávání tedy podle něj jde o rozhodování o právu dítěte na vzdělání.¹

¹ Viz Doporučení veřejného ochránce práv k naplňování práva na rovné zacházení v přístupu k předškolnímu vzdělávání. Dostupné zde: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Doporuceni/Doporuceni-skolky-2012.pdf

9. Z Listiny také vyplývá zákaz diskriminace a zákaz postihu pro uplatňování základních práv a svobod (čl. 3), ale také princip proporcionality a povinnost státu při omezení základních práv a svobod šetřit jejich podstatu a smyslu a zákaz zneužití omezení k jiným účelům (čl. 4).

10. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že stěžovatel má právo na předškolní vzdělání jako součást jeho práva na vzdělání, má právo na rovný přístup ke vzdělání a na to, aby při omezení nebo dokonce úplného vyloučení tohoto práva byl použit test proporcionality.

11. Jeho úplné vyloučení z předškolního vzdělání je ovšem neproporcionální. Přestože legitimním cílem jistě bude tvrzená ochrana veřejného zdraví a práv jiných lidí, to je pouze cíl deklarovaný a iluzorní. Ve skutečnosti stát sleduje odpíráním přístupem dětí, které nebyly očkovány zcela v souladu s oficiálním očkovacím kalendářem, k předškolnímu vzdělávání **potrestání rodičů dítěte**. S ohledem na to, že v našich sousedních vyspělých zemích (Rakousko a Německo) se vůbec očkování při přijímání dětí do mateřských škol, ani celková proočkovanost tříd nekontroluje a jen v případě objevení se určité nemoci ve škole jsou přijata omezující opatření, je zřejmé, že **úplný zákaz přístupu zdravých nekompletně očkovaných dětí do mateřských škol, je nepřiměřený**.²

Podle rozhodnutí správního soudu v Berlíně z roku 2010³ mohou být děti, které nejsou očkovány proti spalničkám, přechodně vyloučeny z vyučování. Podle tohoto rozhodnutí zájem dětí na školní docházce musí ustoupit onemocnění, které může mít smrtelný průběh.

Jednalo se o případ, kdy poté, co v jedné waldorfské škole v Berlíně onemocnělo několik žáků na spalničky, nařídil příslušný zdravotní úřad pro všechny již nemocné či neočkované žáky a pracovníky školy zákaz vstupu do školy. Žalobce, který zásadně odmítal očkování u svých dětí, brojil proti podle jeho názoru nepřiměřenému zakazu vstupu do školy v délce dvou týdnů, a to zejména kvůli tomu, že mu v souvislosti s tímto zákazem a nutností tak zajistit péči o děti mimo školu, vznikly nepřiměřené náklady. Správní soud jeho žalobu zamítl.

Podle názoru soudu byla doba trvání zakazu přiměřená s ohledem na obvyklou inkubační dobu onemocnění. Navíc podle názoru soudu žalobci nevznikly nepřiměřené náklady, když povinnost zabezpečit péči o děti za trvání mimořádných opatření je součástí životního rizika rodičů.

Existuje však i opačné rozhodnutí, ve kterém správní soud v Hannoveru rozhodl tak, že zákaz vstupu do školy pro neočkované děti byl protiprávní.⁴

Správní soud v tomto případě rozhodl, že čtyřdenní zákaz vstupu do školy nařízený žalobci místním zdravotním úřadem byl protiprávní. Jednalo se o případ, kdy v obci Wennigsen onemocněla tříčlenná rodina spalničkami. Jejich syn navštěvoval místní základní školu. Na základě toho přezkoumal místní zdravotní úřad, zda jsou proti spalničkám očkováni i žáci několik set metrů vzdálené jiné školy. V této škole však nebyl jediný případ onemocnění.

Rodiče žáků této školy byli informováni letákem, že dětem, které doposud nebyly proti spalničkám očkovány a které se budou nyní očkování bránit, případně děti, které nebudou moci prokázat, že již spalničky prodělaly, bude zakázán vstup do školy. Tak tomu bylo i v případě žalobce, v jehož odmítnutí očkování spatřoval zdravotní úřad riziko nákazy. Správní soud konstatoval, že tento postup nebyl v souladu se zákonem o ochraně proti infekcím.

S ohledem na skutečnost, že v obci onemocněly pouze tři osoby, z nichž ani jedna nenavštěvovala stejnou školu jako žalobce, měl zdravotní úřad před tím, než zakázal žalobci přístup do školy, prošetřit, zda se mohli oba žáci dostat do kontaktu. Takové šetření zdravotní úřad neprovedl. K žádnému kontaktu obou žáků nedošlo. Pouhé bránění se očkování nezakládalo v tomto případě riziko nákazy. Zdravotní úřad vycházel v případě žalobce z nedostatečných předpokladů.

² Viz str. 29 - Právní systémy očkování dětí, analýza Ligy lidských práv, 2010. Ke stažení zde:

<http://llp.cz/publikace/pravni-systemy-ockovani-deti>

³ Verwaltungsgericht Berlin, rozhodnutí ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. VG 3 L 35.10. Dostupné z:

<http://www.kostenlose-urteile.de/VG-Berlin-Schulverbot-wegen-fehlender-Masernimpfungzulaessig.news9251.htm>.

⁴ Rozsudek VG Hannover z 23. 10. 2008, sp. zn. 7 A 3697/07. Dostupný z:

<http://www.kostenlose-urteile.de/Masern-Schulbetretungsverbot-fuer-Impfverweigerer-istrechtswidrig.news6883.htm>.

12. Nepřiměřenost prokazují mj. i skutečnosti, že:

- stát nezkoumá, zda jsou plně očkovány všechny ostatní děti ve školce (v takovém případě by stěžovatel ani neměl koho potencionálně nakazit či ohrožovat);
- nezkoumá, zda je naočkován i personál školky (neboť pokud by ve hře skutečně byla ochrana veřejného zdraví a nikoliv jen potrestání rodičů, nepochybně by se dohlíželo i na to, aby personál byl stoprocentně proočkován);
- stát nezduvodňuje povinnost očkování u každé očkované nemoci odbornou analýzou, která by zejména posuzovala přínos i rizika očkování, přínos i rizika prodělání nemoci, epidemiologickou situaci apod., naopak celý proces nařizování povinných očkování je vysoce netransparentní a vykazuje znaky svévole a korupce (viz část analýzy „Vliv farmaceutických společností, očkování a reklama. Analýza právní úpravy a praxe v České republice“ v příloze).⁵

13. Ke znakům svévole a korupce by stěžovatel rád poukázal na argumentaci, kterou již použil ve své kasační stížnosti a ke které nebylo adekvátně přihlédnuto:

V otázce tzv. povinného očkování, o kterém dosud neomezeně rozhodovalo pouhou vyhláškou Ministerstvo zdravotnictví, je tato ochrana (proti excesům moci výkonné) výrazně důvodná. Ministerstvo a jeho Národní imunizační komise (NIKO) jsou totiž ovládány spolupracovníky farmaceutické korporace Glaxo-Smith-Kline (dr. Cabrnochová, prof. Prymula) a lidmi vyšetřovanými z korupce (hygienik Michael Vít) a politika ministerstva jde přesně v tom duchu, zajistit firmě Glaxo-Smith-Kline (GSK) co nejvyšší odbyt vakcín a bezpečnost podnikání v rozporu se zájmy očkovaných dětí (viz v rámečku níže). O tom již svědčí výrazně samotný fakt, že náš stát nařizuje 9 „povinných“ očkování, na rozdíl od západních evropských států, které buď závazně nenařizují žádné, nebo jen maximálně do 4 očkování. Za takové situace je zde výrazný veřejný zájem, aby případné nařízení každého jednotlivého očkování prošlo Poslaneckou sněmovnou.

Stačí nahlédnout do zápisů jednání této komise uveřejněných na webu Ministerstva zdravotnictví:
<ul style="list-style-type: none">• Na zasedání 3. 11. 2010 NIKO kritizovala praxi oznamování nežádoucích účinků po vakcinaci, kdy se Státní ústav pro kontrolu léčiv (SÚKL) „požaduje hlásit jakékoliv reakce včetně těch, které nemusí mít souvislost s vakcinací.“ NIKO k tomu uvádí, že „problematické je pak vyhodnocování takových hlášení, v některých případech se hlásí i očekávané reakce.“ Z toho důvodu si NIKO dokonce na další jednání pozvalo ředitele SÚKL. Jinými slovy komise kritizuje, že SÚKL sbírá pečlivě data o nežádoucích reakcích vakcín, nikoliv jen o těch závažných a neočekávaných, a radši by chtěla mít nepřesné a neúplné údaje. Paradoxně a proti zájmu očkovaných dětí komise zpochybňuje oznamování těch reakcí, které nemusí mít souvislost s vakcinací. Jenže po schválení nové vakcíny se až na základě oznamování všech reakcí při očkování populace mohou zjistit veškeré vedlejší účinky, které vakcína má. Zjištění kompletních informací se tímto NIKO snaží bránit, z čehož mají prospěch výrobci.
<ul style="list-style-type: none">• Na zasedání 3. 6. 2011 se řešila možná náhrada hexavakcíny (Infanrix Hexa od firmy GSK) pentavakcínou bez složky proti hepatitidě B, tuto změnu NIKO nedoporučuje. Přitom plošné očkování novorozenců proti hepatitidě B kritizuje řada nezávislých odborníků a před jeho zavedením to výslovně nedoporučila studie Státního zdravotního ústavu s názvem „Podklady pro strategii očkování proti virové hepatitidě typu B v ČR“ zpracovaná odborníky pod vedením experta na hepatidii dr. Jaroslava Helcla. Jediným důvodem pro zachování očkování vakcínou proti 6 nemocem a jejich nenahrazení šetrnější vakcínou proti 5 nemocem je patrně vyšší cena hexavakcíny.
<ul style="list-style-type: none">• Na zasedání 3. 6. 2011 NIKO doporučuje používat komerční vakcínu Priorix Tetra firmy GSK, přestože tato obsahuje složku očkování proti planým neštovicím a toto očkování není u zdravých dětí ze zdravých rodin vůbec indikováno. Firma GSK dodává na trh též jen samostatnou vakcínu proti planým neštovicím (Varilrix), u které je v souhrnu údajů u přípravku omezena indikace pouze na děti, které jsou ohroženy vážnými následky neštovic, nebo děti, které mají v rodině takovou osobu, která je ohrožena touto nemocí. Pokud tedy tato složka s velmi omezenou indikací je včleněna do čtyřvakcíny Priorix Tetra, pak je zřejmé, že ani tato vakcína není indikována u zdravých dětí a podávání složky proti planým neštovicím je postupem non lege artis v rozporu se zájmem dítěte.

⁵ Viz Vliv farmaceutických společností, očkování a reklama. Analýza právní úpravy a praxe v České republice. Liga lidských práv, 2012. Ke stažení zde: <http://llp.cz/publikace/vliv-farmaceuticky-ch-spolecnosti-ockovani-a-reklama>

<ul style="list-style-type: none">• Na zasedání 6. 9. 2011 NIKO nepřijatelným způsobem kritizuje očkovací centrum při FN Motol, že v případech očkování dětí s alergií na vaječný bílek doporučuje vakcínu firmy GSK nahradit vakcínou jiného výrobce a zpochybňuje odborný názor expertů tohoto očkovacího centra. Zde jde již o zasahování do bezpečné lékařské praxe zcela zjevně v rozporu se zájmy očkovanych dětí.
<ul style="list-style-type: none">• Na zasedání 8. 11. 2011 NIKO odmítla žádost firmy Sanofi-Pasteur, aby i jejich vakcína byla zařazena mezi přípravky pro použití v rámci stanoveného očkovacího kalendáře. Udrzuje si tak jako výhradního dodavatele vakcín firmu GSK. Pediatrům a rodičům se tak snaží znemožňovat použití jiné vakcíny, přestože ta může být pro konkrétní dítě vhodnější.

14. Zásah do práva stěžovatele na vzdělání je nejen neproporcionální, ale **neobstojí ani v testu racionality** – úplné odepření předškolního vzdělání se dotýká samotné podstaty sociálního práva a jeho esenciálního obsahu a z výše uvedeného je zřejmé, že jde o svévolný akt, který není racionálně odůvodněn.

III.K právu na nedotknutelnost osoby

15. Podmínka očkování k přístupu k předškolnímu vzdělání zasahuje do práva dítěte na svobodný a informovaný souhlas. Jeho rodiče jsou totiž nuceni dítě podrobit zákroku na základě nepřímé sankce (vyloučení z předškolního vzdělání, což zasáhne nejen dítě, ale celou rodinu – zejména pracovní možnosti matky dítěte), což vylučuje „svobodnost“ takového souhlasu.

16. Úmluva o lidských právech a biomedicíně (ÚLPB) stanoví právo každého na informovaný souhlas a ve svém čl. 26 stanoví možnost omezit základní právo nebýt podroben jakémukoliv zákroku v oblasti péče o zdraví bez souhlasu svého nebo zákonných zástupců při kumulativním splnění dvou podmínek. Omezení práva musí být:

- a. nezbytné v demokratické společnosti,
- b. a to v zájmu bezpečnosti veřejnosti, předcházení trestné činnosti, ochrany veřejného zdraví anebo ochrany práv a svobod jiných.

17. Samotná skutečnost, že opatření (podmínka kompletního očkování k přijetí do předškolního vzdělávání) je v zájmu podle písm. b) nestačí k tomu, aby mohlo být omezeno právo chráněné Úmluvou. Musí být též zároveň splněna podmínka nezbytnosti v demokratické společnosti.

18. Ke zjištění nezbytnosti v demokratické společnosti je nutné provést test proporcionality, resp. test nezbytnosti. Nezbytnost znamená, že k ochraně určitého společenského zájmu není možné použít prostředek mírnější. Například provedení kastrace každému pachateli trestného činu znásilnění by nepochybně bylo v zájmu předcházení další obdobné trestné činnosti, ale samo o sobě to nestačí. Takové opatření by nebylo nezbytné v demokratické společnosti, protože existují mírnější prostředky ochrany tohoto veřejného zájmu. Velmi důležitý je zde komparativní prvek.

19. Stejně tak u ochrany veřejného zdraví před šířením infekčních onemocnění v mateřských školách je třeba zkoumat, zda existují mírnější opatření tohoto cíle, než uplatnění sankcí (v podobě úplného vyloučení ze vzdělávání) vůči těm, kteří se nechtějí podrobit nařízenému rozsahu očkování. Mírnější opatření je nepochybně např. omezení přístupu neočkovaných do škol teprve v případě výskytu onemocnění a státem hrazené, ale dobrovolné očkování, které bez jakýkoli sankcí vůči neočkujícím rodičům funguje například v Německu, Rakousku nebo Velké Británii a kterým lze též dosáhnout vysoké proočkování.

20. Kromě toho požadavek nezbytnosti je ze své povahy požadavkem objektivním. Například ve všech zemích je nezbytné z důvodu ochrany veřejného zdraví přistoupit k izolaci pacienta se závažnou infekční chorobou, která se může přenášet na druhé. Právě skutečnost, že k určitému opatření je přistupováno ve všech demokratických zemích, je známkou této nezbytnosti. Pokud ale v zemích se stejnou nebo srovnatelnou epidemiologickou situací, jako je např. Německo nebo Rakousko, není nezbytné uchýlit se k vyloučení dětí z předškolního vzdělávání, pak těžko lze tuto „nezbytnost“ obhajovat v ČR. O tom, že očkování je odůvodněno zájmem na ochraně veřejného zdraví, není pochyb – očkuje se ve všech západních demokratických zemích. Co je ale zpochybnitelné, je právě údajná nezbytnost podmínky kompletního očkování k přístupu k předškolnímu vzdělávání a s tím spojená státní represe v podobě vyloučení nekompletně očkovanych dětí z mateřských školek.

21. I v případě zrušení „povinné“ očkování v ČR by zůstala vysoká proočkovanost zachována, což prokazuje i nedávná atestační práce MUDr. Zuzany Vokaté na toto téma.⁶ Autorka v práci uvádí, že „zůstává míra ochoty současné rodičovské populace nechat své děti očkovat v naší zemi velmi vysoká“ a „kdyby bylo pravidelné očkování dětí změněno na dobrovolné, většina dnešních rodičů by dala své děti očkovat. Pouze zlomek rodičů opravdu odmítá jakoukoli vakcinaci, i když podle sdělovacích prostředků by se mohlo zdát, že jich je mnohem více.“ Z autorčina sběru dat vyplynulo, že je „jen asi 1-2 % rodičů, kteří vakcinaci svých dětí odmítají.“ Je tudíž zřejmé, že děti ve školkách by byly chráněny i při přijetí neočkovaných nebo nekompletně očkovaných dětí.

22. Pro správnou interpretaci výjimky v čl. 26 ULPB z důvodu ochrany veřejného zdraví, která umožňuje omezit právo pacienta rozhodovat o tom, jaké zdravotní péči se podrobí, je třeba nahlédnout do Vysvětlující zprávy k ULPB zpracované Radou Evropy. V bodě 150 se píše: „Povinná izolace pacienta se závažnou chorobou, je typickým případem výjimky z důvodu ochrany veřejného zdraví.“ Z vysvětlující zprávy je patrné, že ULPB počítá s omezením práv pacienta v případě, kdy je osoba nemocná, její nemoc je závažná a bezprostředně ohrožuje okolí. Omezení práv osoby, která je zdravá a nikoho bezprostředně neohrožuje, je ve značném kontrastu s uvedeným typickým případem, pro který výjimka z ULPB slouží.

23. Z výše uvedeného je zřejmé, že rozhodování o očkování jako podmínce pro přístup ke vzdělávání nepožívá téměř žádný prostor pro politické uvážení. Uvážení je zde naopak dle ULPB velmi malé – buď je určité opatření nezbytné, což jsou případy, kdy k takovému opatření sáhnou za srovnatelné epidemiologické situace všechny nebo téměř všechny demokratické země a kdy je takové opatření jednoznačně odborně odůvodněno, nebo takové opatření nezbytné není, ale pak není splněna základní podmínka pro omezení práva na rozhodování o zdravotní péči. Mohou sice existovat dočasné sporné situace z hlediska této nezbytnosti, ale o takovou situaci se v ČR nejedná, když epidemiologická situace v ČR je dlouhodobě srovnatelná se situací v západních zemích, kde očkování proti 9 nemocem jako podmínka přístupu do mateřských škol není.

24. S ohledem na to, že podmínka očkování proti 9 nemocem pro přístup k předškolnímu vzdělávání v ČR není v souladu s požadavkem nezbytnosti v demokratické společnosti dle ULPB, je zřejmé, že jde o opatření neproporcionální, a tudíž i neproporcionální zásah do práva na osobní integritu. Z toho vyplývá, že právní úprava je též protiústavní.

IV.K porušení čl. 4 Listiny a protiústavnosti § 50 zákona o ochraně veřejného zdraví a § 34 odst. 5 školského zákona

25. V čl. 4 Listiny se uvádí mj., že meze základních práv a svobod mohou být upraveny pouze zákonem. To není v případě odepření práva na vzdělání stěžovateli splněno, neboť rozsah očkovací povinnosti, která je podmínkou pro přijetí do mateřské školy, je stanoven pouhou vyhláškou.

26. Článkem 4 se zabývala v řadě případů i judikatura Ústavního soudu. Např. v nálezu Pl. ÚS 35/95 se uvádí:

*„Jak již bylo konstatováno výše, právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky mají občané na základě veřejného pojištění a za podmínek, blíže vymezených zákonem. **Jestliže tedy tyto podmínky mohou být upraveny pouze zákonem, je zcela nezbytné, aby i rozsah a způsob jejich poskytování byl vymezen stejným legislativním režimem. Jiná než zákonná úprava by byla porušením Listiny a tedy i ústavnosti.***

Nelze připustit, aby vymezení rozsahu výše poskytované zdravotní péče za plnou nebo částečnou úhradu byla ponechána na úpravě jiným než zákonným právním předpisům. Tím by se sféra ochrany základních práv a svobod dostala pod pravomoc moci výkonné, která k takovým pravomocím není oprávněna.

⁶ Vokatá, Z. Aktuální postoje rodičů k povinnému a dobrovolnému očkování dětí (atestační práce). Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, Škola veřejného zdravotnictví, 2010, 37 s. Dostupné z: <http://www.apra.ipvz.cz/default.asp>.

27. Slovy tohoto nálezu je tedy třeba říci: **Jestliže omezení základního práva** (v případě stěžovatele práva na vzdělání, ale též na informovaný souhlas, resp. nedotknutelnost osoby a její fyzické integrity a soukromí, a práva svobodně projevovat své náboženství nebo víru a rodičovských práv) **může být upraveno pouze zákonem, je zcela nezbytné, aby i rozsah tohoto omezení byl vymezen stejným legislativním režimem.** Nelze připustit, aby vymezení rozsahu povinnosti nechat se očkovat bylo ponecháno na úpravě jiným než zákonným právním předpisům. Tím by se sféra ochrany základních práv a svobod dostala pod pravomoc moci výkonné, která k takovým pravomocím není oprávněna.

28. Dále je třeba zmínit v této souvislosti čerstvý nálezk k nadstandardům ve zdravotní péči sp. zn. Pl. ÚS 36/11 dne 20. 6. 2013, ve kterém se uvádí:

*„Ze čl. 4 odst. 2 Listiny vyplývá, že „požadavek zákonného základu pro možné omezení základního práva je vyvozován z demokratického principu, jakož i z principu materiálního právního státu. Jeho důvodem je **znemožnit exekutivě realizaci vlastních představ o tom, jak a jak mnoho lze omezit základní práva.** Tím, že toto oprávnění bylo uděleno demokraticky legitimovanému parlamentu, má být zajištěno, že k omezení základních práv dojde až po demokratickém parlamentním diskursu a navíc získává omezení základního práva i následnou demokratickou zpětnou vazbu“ (srov. blíže Wagnerová, Eliška, Šimíček, Vojtěch, Langášek, Tomáš, Pospíšil, Ivo a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 128). **Zákonodárce nemůže delegovat na moc výkonnou uložení primárních povinností, podzákonná úprava vždy musí ctít účel a smysl zákonem definovaný.** Podzákonná úprava sama, bez opory v zákoně, vymezila definiční znak, na který je povinnost vázána. Jde proto o úpravu, která mj. koliduje i s požadavkem plynoucím ze čl. 4 odst. 1 Listiny. Ve vztahu k posuzované materii lze uzavřít, že některé podstatné definiční znaky, na něž je vázána povinnost úhrady zdravotní péče (byť po zvolení její ekonomicky náročnější varianty), jakož i povinnost poskytovatelů zdravotní péče týkající se nabízení variant či dokumentace souhlasu pacienta jsou (či mají být) primárně vymezeny teprve podzákonným předpisem.“*

29. Rovněž nálezkem sp. zn. Pl. ÚS 23/02 ze dne 30. 6. 2004 byla zrušena ustanovení zákona, neboť práva a povinnosti osob a orgánů zúčastněných na institutu „smluvní rodiny“ a jejich pravomoci by musely být stanoveny vyhláškou ministerstva, aby se tento institut vůbec mohl stát funkčním. „Proto byla napadená ustanovení mj. v rozporu s čl. 79 odst. 3 Ústavy, neboť představovala nepřipustnou delegaci normotvorby na orgán moci výkonné a umožňovala úpravu mezi základních práv a svobod podzákonnou právní normou. Napadená ustanovení zákona byla v rozporu s tímto článkem Ústavy, protože ministerstvo bylo zmocněno k úpravě něčeho, pro co samotný zákon nestanovil žádné meze, co sám vůbec neupravoval. Nejednalo se tedy o provedení zákona, ale o jeho doplnění, neboť prováděcí předpis by institut smluvní rodiny musel přesně vymezit. Chyběla tedy příslušná zákonná úprava, kterou by měla ministerská vyhláška provést. Zákon svou stručností a neurčitostí nedával nutný základní rámeček pro zmíněný podzákonný předpis. Napadený zákon se v předmětných ustanoveních ústavních principů podzákonné normotvorby nedržel. Vymezení pojmu smluvní rodiny v zákoně bylo neurčité.“

30. Další významný nálezk v této věci je Pl. ÚS 45/2000, který mimo jiné stanoví: „Před excesy moci výkonné pak ochraňuje bariéra věcí vyhrazených k regulaci toliko zákonům (tzv. výhrada zákona).“ Pro srovnání ohledně „excesu“ je výše uvedena argumentace k situaci kolem výrobce vakcín společnosti Glaxo-Smith-Kline a jejího vlivu a podobu očkování v ČR.

31. Případ stěžovatele a jeho vyloučení z předškolního vzdělávání je založeno na stejném principu, kdy rozsah očkování pro přístup ke vzdělání je určen bez jakýchkoli zákonných mezí pouhou vyhláškou. Aby byla úprava respektována ústavní požadavky, muselo by být zákonem vymezeno minimálně, proti kterým nemocem má být dítě očkováno, aby mu byl umožněn přístup ke vzdělávání.

V. K právu na ochranu zdraví, respektování soukromého a rodinného života, nebýt diskriminován

32. Závěrem je třeba ještě zmínit porušení práva stěžovatele:
- a. na ochranu zdraví,

- b. na respektování soukromého a rodinného života,
- c. nebýt diskriminován.

33. Výše bylo podrobněji vysvětleno, že rozhodnutí rodičů stěžovatele neočkovat jej v plném nařízeném rozsahu bylo založeno na jejich nejlepším přesvědčení o tom, co je nejlepší pro zdraví stěžovatele. Zároveň bylo poukázáno na to, že stát výrazně selhává v politice očkování, která je netransparentní a kterou ovládají lékaři napojení na farmaceutickou společnost Glaxo-Smith-Kline. Ještě je třeba zmínit i skutečnost, že za případná poškození zdraví dítěte po očkování nepřevzal stát žádnou odpovědnost. Za této situace je nedobrovolné očkování (bez svobodného souhlasu rodičů) jako podmínka pro předškolní vzdělávání **v rozporu s právem na zdraví stěžovatele.**

34. Na straně dítěte a rodičů je dán významný zájem na tom, aby dítěti bylo umožněno navštěvovat mateřskou školu a účastnit se tak předškolního vzdělávání. Především rovný přístup dětí ke vzdělání bez jakékoli diskriminace a možnost rodičů dítě umístit do mateřské školy je součástí standardního životního stylu v České republice. Dítě má v tomto věku přirozenou potřebu být v kolektivu ostatních dětí, navazovat s nimi vztahy, učit se s nimi a zapojovat se tak do společnosti. Rovněž v tomto věku dítěte rodinně zaniká nárok na rodičovský příspěvek a rodina tak přichází o důležitou část příjmu. Matky jsou proto nuceny opět nastoupit do zaměstnání jednak z těchto ekonomických důvodů, ale i z důvodu zachování si kvalifikace po několikaleté absenci z důvodu péče o dítě. Pokud z diskriminačního důvodu nebyla umožněna docházka dítěte do mateřské školy, pak jde o **porušení práva na respektování soukromého a rodinného života a diskriminaci** na základě přesvědčení rodiny, která zasáhla nejen dítě, ale celou rodinu. Rodina tak musela čelit sociálnímu vyloučení nejen u dítěte, ale i u jeho matky, která byla nucena být dalších několik let s dítětem doma, což je zákonitě spojeno s celkovým snížením příjmu rodiny a její životní úrovně.

VI.K právu na spravedlivý proces

35. S ohledem na to, že obecné soudy se vůbec nevypořádaly s argumentací stěžovatele a s jeho podloženými tvrzeními ohledně nepřiměřenosti odepření předškolního vzdělávání nekompletně očkovaným dětem s ohledem na deklarovaný účel tohoto opatření. Tím došlo k porušení zákazu denegationis iustitiae a k porušení práva na odůvodnění rozhodnutí.

36. Soudy se rovněž nevypořádaly se skutečností, že u očkování proti tzv. dětským nemocem (spalničky, zarděnky, příušnice) není ve vyhlášce o očkování proti infekčním nemocem stanovena žádná lhůta, proto nelze splnění očkování k předškolnímu vzdělávání z právního hlediska vyžadovat a rodiče se mohou svobodně rozhodnout, že dítě očkování podrobí později (např. v době puberty dítěte, kdy při neproděláním nemocí hrozí rizika v dospělém věku). Podle § 50 zákona o ochraně veřejného zdraví může předškolní zařízení přijmout pouze dítě, které se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním, pokud se nejedná o výjimku ze zákona. Stanovené pravidelné očkování je pouze takové, pro které je stanovena lhůta, což je u všech očkování, kromě očkování dětských nemocí. Nikde v platných právních předpisech stanoveno není, že se dítě tomuto očkování má podrobit ještě před vstupem do mateřské školy. Opomenutím vypořádat se s tímto zásadním faktem došlo též k porušení práva na spravedlivý proces a práva na odůvodnění rozhodnutí.

David Zahumenský

Na základě plné moci stěžovatele

Příloha:

Část analýzy i vlivu farmaceutických společností na očkování v České republice